

Πρόλογος του Η. Μήλλα στο Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος. Μεβλανά ο Εξαισίος, Το Παραμύθι μιας Ζωής. Εκδόσεις ΙΜΠ., 2007.

Ο Μεβλανά Σήμερα

Η UNESCO ανέδειξε το 2007 ως έτος του Μεβλανά (1207-1273) με την ευκαιρία των 800 χρόνων από τη γέννησή του. Ο ποιητής, θρησκευτικός ηγέτης, στοχαστής και πνευματικός πατέρας του τάγματος των Μεβλεβιδών έχει σήμερα πολλές αναγνώσεις. Όπως αφηγείται ο Μεβλανά σε ένα μύθο στο Μεσνεβή, δηλαδή στο πιο γνωστό του έργο, αυτοί που άγγιξαν σε διάφορα σημεία έναν ελέφαντα μέσα σε μια θεοσκοτεινή απέραντη σκηνή έβγαλαν διαφορετικά συμπεράσματα: άλλοι είπαν ότι είναι κάτι σαν σωλήνας, άλλοι σαν βεντάγια, άλλοι σαν κολώνα κ.α. Ο Μεβλανά Τζελαλεττίν Ρουμί, βγάζει το συμπέρασμα του:

Άλλο το μάτι που βλέπει τη θάλασσα και άλλο τον αφρό.

Άσε τον αφρό και κοίτα με το μάτι της θάλασσας.

Παρά τις προθέσεις μας, μέσα στο ανθρώπινό μας σκοτάδι συνήθως είδαμε αυτά που έτυχε να αγγίξουμε ή αυτά που θέλαμε να δούμε. Σε ποιο βαθμό σήμερα, στη μεταβιομηχανική σύγχρονη εποχή μπορεί κανείς να κοιτάξει με το 'μάτι της θάλασσας' και να δει αυτό που πίστευε ότι μας δείχνει ο ποιητής; Σε ποιο βαθμό μπορεί να υπάρξει ξανά ο Μεβλανά; Οκτακόσια χρόνια μετά οι ίδιες λέξεις ηχούν διαφορετικά γιατί έχουμε πλέον άλλες ανάγκες. Η UNESCO μπορεί και τιμά με τον ίδιο ενθουσιασμό π.χ., το Μεβλανά αλλά και το Νεύτωνα και τον Καρτέσιο, αύριο τον Άγιο Αυγουστίνο και το Δαρβίνο. Εκπληρώνει μια τυπική διαδικασία όπου αναδεικνύει αυτόν που είναι ήδη αποδεκτός σε μια χώρα ή μέσα σε μια πολιτισμική κοινότητα. Δεν ενδιαφέρει τι πρεσβεύει ο τιμώμενος αλλά αν είναι 'μέγας', δηλαδή αποδεκτός σήμερα.

Στην Τουρκία φέτος μια σειρά από εκδηλώσεις αφορούν το Ρουμί: σεμινάρια, συμπόσια, μουσικές παραστάσεις με επαγγελματίες να στριφογυρίζουν όπως κάποτε οι δερβίσηδες, εκθέσεις, ομιλίες, άπειρες εκδόσεις βιβλίων και αφιερώματα περιοδικών, εκδόσεις αναμνηστικών απεικονίσεων όλων των ειδών. Δραστηριότητες που αφορούν μάλλον το

υπουργείο τουρισμού παρά του πολιτισμού. Δεν θα ήταν δίκαιο να μιλήσουμε για 'εκμετάλλευση', αρμόζει πιότερα η λέξη 'αξιοποίηση' ευκαιριών. Κάτι σαν τις τελετές με την φλόγα των Ολυμπιακών αγώνων.

Αλλά το βαθύτερο κίνητρο στην Τουρκία σχετίζεται με ένα μοντέρνο προβληματισμό που λέγεται 'εθνική ταυτότητα'. Ο Μεβλανά παρουσιάζεται ως ένας 'Τούρκος' στοχαστής και αυτό κολακεύει πολλούς πολίτες που ταυτίζονται ιδεατά με ότι κρίνουν ότι ήταν (ή που βαφτίζουν) θετικό στο παρελθόν. Αξιοποίηση και αυτό, κάτι σαν να τραγουδούμε superstar Σωκράτη στη Eurovision. Ενώ στην εποχή του – του Μεβλενά – δεν υφίστατο ακόμη κάποια τέτοια 'εθνική' ταυτότητα. Ο Μεβλανά έγραψε βασικά στα περσικά, λίγα στα αραβικά, περιστασιακά στα ελληνικά και ελάχιστα στα τουρκικά. Αν τον ρωτούσαν την εθνική του ταυτότητα δεν θα καταλάβαινε καν την ερώτηση. 'Τούρκος' τότε σήμαινε μια φυλή ή μέλος νομάδας. Ο οικουμενικός Μεβλανά δεν σχετίζεται με αυτά. Η φυλετική του καταγωγή ακόμα συζητείται. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι κατάγεται από το Χαλίφη Εμπουμπεκίρ, δηλαδή ήταν άραβας, άλλοι ότι ήταν τούρκος της κεντρικής Ασίας. Πάντως μια απόδοση 'εθνικής' ταυτότητας με τη σύγχρονη έννοια της λέξης θα ήταν κατάφορος αναχρονισμός.

Σήμερα πολλοί στην Τουρκία προσπαθούν να παρουσιάσουν το Μεβλανά ως ένα ορθόδοξο πιστό του Κορανίου. Δεν μπορούν βέβαια να ερμηνεύσουν ούτε την χωρίς όρια ανεκτικότητα του, ούτε τις παραβιάσεις απέναντι στις 'θείες' προσταγές. Πολιτισμικά έχει επηρεαστεί, όπως συμβαίνει πάντα με τους λόγιους, από την τότε υφιστάμενη γνώση της ευρείας περιοχής του. Ανιμιστικές καταβολές της Κεντρικής Ασίας, το Ισλάμ με τις πάμπολλες ερμηνείες του, ο Χριστιανισμός με τις αιρέσεις του, ότι απόμεινε από το θαύμα της αρχαίας φιλοσοφίας και βασικά ο νεοπλατωνισμός ήταν τα ερεθίσματα. Η σύνθεση ήταν δική του. Αυτό σήμερα λέμε Μεβλανά.

Όταν διαβάζω Μεβλανά διαισθάνομαι ότι κάπου δεν τον καταλαβαίνω, ότι κάτι μου διαφεύγει. Διαφέρουμε τόσο πολύ! Αυτός μιλάει από την 'καρδιά' ενώ εγώ πιστεύω ότι λειτουργώ ορθολογικά. Αυτός με τις παραβολές του απευθύνεται στη διαίσθηση μας, ενώ εγώ λέγοντας ακριβώς αυτό έχω ως αναφορά ήδη την ψυχανάλυση, δηλαδή μια σύγχρονη 'επιστήμη'. Όταν τον προσεγγίζω είναι σαν να τον αναιρώ. Όπως με την αρχή του Heisenberg που αναφέρει ότι – με δικά μου λόγια - η προσπάθειά μας να μετρήσουμε τραυματίζει και αλλάζει αυτό που μετράμε. Ξέρω καλύτερα τι δεν είναι ο Μεβλανά αλλά δεν μπορώ να τον περιγράψω.

Θα πρέπει να ρωτήσουμε για τα περαιτέρω όχι τόσο σ'αυτούς που τον προβάλλουν αλλά σ'αυτούς που τον αγάπησαν. Σήμερα ο Μεβλανά υπάρχει, στο βαθμό που το επιτρέπει η εποχή μας, μεταξύ των Μεβλεβιδών. Το 'τάγμα' αυτό υπέφερε στη 'μοντέρνα' Τουρκία, και

μέχρι πρόσφατα το είχαν θέσει εκτός νόμου, επειδή θεωρήθηκε από ένα ορθολογικό αυταρχικό κρατικό μηχανισμό οπισθοδρομικό και αιτία κοινωνικής καθυστέρησης. Αλλά οι πιστοί του συνέχισαν να αναπαράγουν ότι απέμεινε. Η αγάπη τους για το Μεβλανά δηλώνει ένα τρόπο ζωής. Αν τώρα δοκιμάσω να τον περιγράψω θα τον αναιρέσω;

Κάποιος έλληνας φίλος μου μου παραπονιόταν την εποχή που οι ελληνοτουρκικές σχέσεις ήταν πολύ τεταμένες, ότι οι γνωστοί του στην Τουρκία τον καλούσαν και αντί να κάτσουν να συζητήσουν τα θέματα που μας χώριζαν και να 'τα βρουνε' αυτοί ήθελαν να φάνε και πιούνε! Δεν μπόρεσα να του εξηγήσω ότι έκαναν την καλύτερη χειρονομία, την πιο γενναία προσφορά, επειδή η σύναξη αυτή, το 'σοχμπέτι' αυτό (η κουβέντα) είναι η ύψιστη δήλωση φιλίας, κατανόησης και αποδοχής.

Οι λέξεις κλειδιά του Μεβλανά είναι 'έλα', 'αγάπη', 'αναζήτηση για την μεγάλη ένωση'. Αυτά σήμερα 'εμείς' τα ερμηνεύουμε ως ανεκτικότητα, δεκτικότητα, κατανόηση, όλες έννοιες που πηγάζουν από τη γνώση της 'ματαιότητας' και του ανατολίτικου πανθεϊσμού. Μέσα σε αυτό το τάγμα του Τασαββούφ, των σουφιδων, ο Ρουμί ακόμη ζει. Υπάρχει μεταξύ των Μεβλεβίδων, αυτών που δεν κάνουν τις εκδηλώσεις τους δημόσια. Και βέβαια ακόμη μια φορά γίνεται κατανοητό πόσο παράλογο είναι μια εθνική ταυτότητα (που στερεώνεται στην απόκλιση του Άλλου) να περιγράφει ένα στοχαστή που γράφει στίχους όπως:

Έλα, έλα πάλι, όποιος κι να 'σαι

Αθεος, λάτρης της φωτιάς, ειδωλολάτρης, έλα

Κι αν πρόδωσες την μετάνοια σου χίλιες φορές

Έχουμε την πύλη την ελπίδας, έλα έτσι όπως είσαι

Για αυτούς τους λόγους πιστεύω ότι το 'αφήγημα' του Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου είναι η πρόπευσα προσέγγιση στο Μεβλανά. Είναι προϊόν αγάπης, θαυμασμού και εσωτερικότητας, γραμμένο όταν ο Μεβλανά δεν ήταν ακόμη στα διαφημιστικά διαδίκτυα και σποτ. Κάτι ένωση το συγγραφέα με τον ποιητή / στοχαστή. Ο Μεβλανά μπορεί να έχει πολλά να μας

πει, αλλά μόνο, όπως γράφει, αν και εμείς δεν κοιτάμε τον 'αφρό'. Ο Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος αυτό ακριβώς γράφει: 'Το τραγούδι ήταν η γέφυρα που έφερνε από το φθαρτό στο αδιάφθορο, από το πρόσκαιρο στο αιώνιο, από τον άνθρωπο στο Θεό. Το τραγούδι ήταν η από μέσα φωνή, μια έκφραση μέθης, μια θεία βακχεία, που ξυπνούσε την εσωτερική δύναμη του ανθρώπου, τη δύναμη της μυστικής επικοινωνίας με τα υπερούσια.' [ιδ'. Η πολιτεία του Πεπρωμένου, τελευταία παράγραφος]

Ο Μεβλανά ξεκινά το Μεσνεβή με στίχους που μας θυμίζουν ένα άλλο μεγάλο έργο. Ο Όμηρος στην Οδύσεια επικαλείται τη Μούσα που υπαγορεύει το τραγούδι. Η Καλλιόπη εμπνέει τον αοιδό, το ραψωδό. Έτσι και στο Μεσνεβή κυριαρχούν η μουσική και το τραγούδι:

Άκουσε αυτό το νέι πώς παραπονιέται, πώς αφηγείται τον χωρισμό:

Από τότε που με έκοψαν από τον καλαμιώνα

άνδρες και γυναίκες θρηνούν για τους ολολυγμούς μου

Είναι το νέι (είδος φλογέρας) που αφηγείται. Ο χωρισμός και η επιθυμητή επανένωση (vuslat) νοείται με το 'ένα'. Το 'γενικό' εμπεριέχει όλα τα ζωντανά και άψυχα που φέρουν ίσα δικαιώματα. Αλλά η λέξη 'δικαιώματα' είναι σύγχρονη και όχι του Μεβλανά. Εκείνος δε χρησιμοποιεί το λεξιλόγιο της Αναγέννησης και του Διαφωτισμού. Δεν μένει παρά εμείς να κοιτάξουμε με το μάτι της θάλασσας για να καταλάβουμε. Πώς και ένα καλάμι ακόμα μπορεί να κλάψει, πώς άνδρες και γυναίκες το 1200 αναφέρονται μαζί. Αλλά και το 'καταλάβουμε' δεν είναι η κατάλληλη λέξη. Θα πρέπει να μιλήσουμε για βιώματα και προσεγγίσεις της ψυχής. Καλύτερα, ας διαβάσουμε τον 'Μεβλανά τον εξάισιο'.

*

Πρόλογος του Η. Μήλλα στο Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος. *Μεβλανά ο Εξαισίος, Το Παραμύθι μιας Ζωής* . Εκδόσεις ΙΜΠ., 2007.

Ο Μεβλανά Σήμερα

Η UNESCO ανέδειξε το 2007 ως έτος του Μεβλανά (1207-1273) με την ευκαιρία των 800 χρόνων από τη γέννησή του. Ο ποιητής, θρησκευτικός ηγέτης, στοχαστής και πνευματικός πατέρας του τάγματος των Μεβλεβίδων έχει σήμερα πολλές αναγνώσεις. Όπως αφηγείται ο Μεβλανά σε ένα μύθο στο

Μεσνεβή

, δηλαδή στο πιο γνωστό του έργο, αυτοί που άγγιξαν σε διάφορα σημεία έναν ελέφαντα μέσα σε μια θεοσκότεινη απέραντη σκηνή έβγαλαν διαφορετικά συμπεράσματα: άλλοι είπαν ότι είναι κάτι σαν σωλήνας, άλλοι σαν βεντάγια, άλλοι σαν κολώνα κ.α. Ο Μεβλανά Τζελαλεττίν Ρουμί, βγάζει το συμπέρασμά του:

Άλλο το μάτι που βλέπει τη θάλασσα και άλλο τον αφρό.

Άσε τον αφρό και κοίτα με το μάτι της θάλασσας.

Παρά τις προθέσεις μας, μέσα στο ανθρώπινό μας σκοτάδι συνήθως είδαμε αυτά που έτυχε να αγγίξουμε ή αυτά που θέλαμε να δούμε. Σε ποιο βαθμό σήμερα, στη μεταβιομηχανική σύγχρονη εποχή μπορεί κανείς να κοιτάξει με το 'μάτι της θάλασσας' και να δει αυτό που πίστευε ότι μας δείχνει ο ποιητής; Σε ποιο βαθμό μπορεί να υπάρξει ξανά ο Μεβλανά; Οκτακόσια χρόνια μετά οι ίδιες λέξεις ηχούν διαφορετικά γιατί έχουμε πλέον άλλες ανάγκες.

Η UNESCO μπορεί και τιμά με τον ίδιο ενθουσιασμό π.χ., το Μεβλανά αλλά και το Νεύτωνα και τον Καρτέσιο, αύριο τον Άγιο Αυγουστίνο και το Δαρβίνο. Εκπληρώνει μια τυπική διαδικασία όπου αναδεικνύει αυτόν που είναι ήδη αποδεκτός σε μια χώρα ή μέσα σε μια πολιτισμική κοινότητα. Δεν ενδιαφέρει τι πρεσβεύει ο τιμώμενος αλλά αν είναι 'μέγας', δηλαδή αποδεκτός σήμερα.

Στην Τουρκία φέτος μια σειρά από εκδηλώσεις αφορούν το Ρουμί: σεμινάρια, συμπόσια, μουσικές παραστάσεις με επαγγελματίες να στριφογυρίζουν όπως κάποτε οι δερβίσηδες, εκθέσεις, ομιλίες, άπειρες εκδόσεις βιβλίων και αφιερώματα περιοδικών, εκδόσεις αναμνηστικών απεικονίσεων όλων των ειδών. Δραστηριότητες που αφορούν μάλλον το υπουργείο τουρισμού παρά του πολιτισμού. Δεν θα ήταν δίκαιο να μιλήσουμε για 'εκμετάλλευση', αρμόζει πιότερα η λέξη 'αξιοποίηση' ευκαιριών. Κάτι σαν τις τελετές με την φλόγα των Ολυμπιακών αγώνων.

Αλλά το βαθύτερο κίνητρο στην Τουρκία σχετίζεται με ένα μοντέρνο προβληματισμό που λέγεται 'εθνική ταυτότητα'. Ο Μεβλανά παρουσιάζεται ως ένας 'Τούρκος' στοχαστής και αυτό κολακεύει πολλούς πολίτες που ταυτίζονται ιδεατά με ότι κρίνουν ότι ήταν (ή που βαφτίζουν) θετικό στο παρελθόν. Αξιοποίηση και αυτό, κάτι σαν να τραγουδούμε
superst
ar
Σωκρ
άτη στη
Eurovision

. Ενώ στην εποχή του – του Μεβλενά – δεν υφίστατο ακόμη κάποια τέτοια 'εθνική' ταυτότητα. Ο Μεβλανά έγραψε βασικά στα περσικά, λίγα στα αραβικά, περιστασιακά στα ελληνικά και ελάχιστα στα τουρκικά. Αν τον ρωτούσαν την εθνική του ταυτότητα δεν θα καταλάβαινε καν την ερώτηση. 'Τούρκος' τότε σήμαινε μια φυλή ή μέλος νομάδας. Ο οικουμενικός Μεβλανά δεν σχετίζεται με αυτά. Η φυλετική του καταγωγή ακόμα συζητείται. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι κατάγεται από το Χαλίφη Εμπουμπεκίρ, δηλαδή ήταν Άραβας, άλλοι ότι ήταν Τούρκος της κεντρικής Ασίας. Πάντως μια απόδοση 'εθνικής' ταυτότητας με τη σύγχρονη έννοια της λέξης θα ήταν κατάφορος αναχρονισμός.

Σήμερα πολλοί στην Τουρκία προσπαθούν να παρουσιάσουν το Μεβλανά ως ένα ορθόδοξο πιστό του Κορανίου. Δεν μπορούν βέβαια να ερμηνεύσουν ούτε την χωρίς όρια

ανεκτικότητα του, ούτε τις παραβιάσεις απέναντι στις 'θείες' προσταγές. Πολιτισμικά έχει επηρεαστεί, όπως συμβαίνει πάντα με τους λόγιους, από την τότε υφιστάμενη γνώση της ευρείας περιοχής του. Ανιμιστικές καταβολές της Κεντρικής Ασίας, το Ισλάμ με τις πάμπολλες ερμηνείες του, ο Χριστιανισμός με τις αιρέσεις του, ότι απόμεινε από το θαύμα της αρχαίας φιλοσοφίας και βασικά ο νεοπλατωνισμός ήταν τα ερεθίσματα. Η σύνθεση ήταν δική του. Αυτό σήμερα λέμε Μεβλανά.

Όταν διαβάζω Μεβλανά διστάζω να πω ότι κάποιος δεν τον καταλαβαίνω, ότι κάτι μου διαφεύγει. Διαφέρουμε τόσο πολύ! Αυτός μιλάει από την 'καρδιά' ενώ εγώ πιστεύω ότι λειτουργώ ορθολογικά. Αυτός με τις παραβολές του απευθύνεται στη διαίσθηση μας, ενώ εγώ λέγοντας ακριβώς αυτό έχω ως αναφορά ήδη την ψυχανάλυση, δηλαδή μια σύγχρονη 'επιστήμη'. Όταν τον προσεγγίζω είναι σαν να τον αναιρώ. Όπως με την αρχή του Η *eisenberg* που αναφέρει ότι – με δικά μου λόγια - η προσπάθειά μας να μετρήσουμε τραυματίζει και αλλάζει αυτό που μετράμε. Ξέρω καλύτερα τι *δεν* είναι ο Μεβλανά αλλά δεν μπορώ να τον περιγράψω.

Θα πρέπει να ρωτήσουμε για τα περαιτέρω όχι τόσο σ' αυτούς που τον προβάλλουν αλλά σ' αυτούς που τον αγάπησαν. Σήμερα ο Μεβλανά υπάρχει, στο βαθμό που το επιτρέπει η εποχή μας, μεταξύ των Μεβλεβίδων. Το 'τάγμα' αυτό υπέφερε στη 'μοντέρνα' Τουρκία, και μέχρι πρόσφατα το είχαν θέσει εκτός νόμου, επειδή θεωρήθηκε από ένα ορθολογικό αυταρχικό κρατικό μηχανισμό οπισθοδρομικό και αιτία κοινωνικής καθυστέρησης. Αλλά οι πιστοί του συνέχισαν να αναπαράγουν ότι απέμεινε. Η αγάπη τους για το Μεβλανά δηλώνει ένα τρόπο ζωής. Αν τώρα δοκιμάσω να τον περιγράψω θα τον αναιρέσω;

Κάποιος έλληνας φίλος μου μου παραπονιόταν την εποχή που οι ελληνοτουρκικές σχέσεις ήταν πολύ τεταμένες, ότι οι γνωστοί του στην Τουρκία τον καλούσαν και αντί να κάτσουν να συζητήσουν τα θέματα που μας χώριζαν και να 'τα βρουνε' αυτοί ήθελαν να φάνε και πιούνε! Δεν μπόρεσα να του εξηγήσω ότι έκαναν την καλύτερη χειρονομία, την πιο γενναία προσφορά, επειδή η σύναξη αυτή, το 'σοχμπέτι' αυτό (η κουβέντα) είναι η ύψιστη δήλωση φιλίας, κατανόησης και αποδοχής.

Οι λέξεις κλειδιά του Μεβλανά είναι 'έλα', 'αγάπη', 'αναζήτηση για την μεγάλη ένωση'. Αυτά σήμερα 'εμείς' τα ερμηνεύουμε ως ανεκτικότητα, δεκτικότητα, κατανόηση, όλες έννοιες που πηγάζουν από τη γνώση της 'ματαιότητας' και του ανατολίτικου πανθεϊσμού. Μέσα σε αυτό το τάγμα του Τασαββούφ, των σουφιδων, ο Ρουμί ακόμη ζει. Υπάρχει μεταξύ των Μεβλεβίδων, αυτών που δεν κάνουν τις εκδηλώσεις τους δημόσια. Και βέβαια ακόμη μια φορά γίνεται κατανοητό πόσο παράλογο είναι μια εθνική ταυτότητα (που στερεώνεται στην απόκλιση του Άλλου) να περιγράφει ένα στοχαστή που γράφει στίχους όπως:

Έλα, έλα πάλι, όποιος κι να 'σαι

Άθεος, λάτρης της φωτιάς, ειδωλολάτρης, έλα

Κι αν πρόδωσες την μετάνοια σου χίλιες φορές

Έχουμε την πύλη την ελπίδας, έλα έτσι όπως είσαι

Για αυτούς τους λόγους πιστεύω ότι το 'αφήγημα' του Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου είναι η πρέπουσα προσέγγιση στο Μεβλανά. Είναι προϊόν αγάπης, θαυμασμού και εσωτερικότητας, γραμμένο όταν ο Μεβλανά δεν ήταν ακόμη στα διαφημιστικά διαδίκτυα και σποτ. Κάτι ένωσε το συγγραφέα με τον ποιητή / στοχαστή. Ο Μεβλανά μπορεί να έχει πολλά να μας πει, αλλά μόνο, όπως γράφει, αν και εμείς δεν κοιτάμε τον 'αφρό'. Ο Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος αυτό ακριβώς γράφει: 'Το τραγούδι ήταν η γέφυρα που έφερνε από το φθαρτό στο αδιάφθορο, από το πρόσκαιρο στο αιώνιο, από τον άνθρωπο στο Θεό. Το τραγούδι ήταν η από μέσα φωνή, μια έκφραση μέθης, μια θεία βακχεία, που ξυπνούσε την εσωτερική δύναμη του ανθρώπου, τη δύναμη της μυστικής επικοινωνίας με τα υπερούσια.' [ιδ'. Η πολιτεία του Πεπρωμένου, τελευταία παράγραφος]

Ο Μεβλανά ξεκινά το *Μεσνεβή* με στίχους που μας θυμίζουν ένα άλλο μεγάλο έργο. Ο Όμηρος στην Οδύσσεια επικαλείται τη Μούσα που υπαγορεύει το τραγούδι. Η Καλλιόπη εμπνέει τον αοιδό, το ραψωδό. Έτσι και στο *Μεσνεβή* κυριαρχούν η μουσική και το τραγούδι:

Άκουσε αυτό το νέι πώς παραπονιέται, πώς αφηγείται τον χωρισμό:

Από τότε που με έκοψαν από τον καλαμιώνα

άνδρες και γυναίκες θρηνούν για τους ολολυγμούς μου

Είναι το νέι (είδος φλογέρας) που αφηγείται. Ο χωρισμός και η επιθυμητή επανένωση (ν uslat) νοείται με το 'ένα'. Το 'γενικό' εμπεριέχει όλα τα ζωντανά και άψυχα που φέρουν ίσα δικαιώματα. Αλλά η λέξη 'δικαιώματα' είναι σύγχρονη και όχι του Μεβλανά. Εκείνος δε χρησιμοποιεί το λεξιλόγιο της Αναγέννησης και του Διαφωτισμού. Δεν μένει παρά εμείς να κοιτάξουμε με το μάτι της θάλασσας για να καταλάβουμε. Πώς και ένα καλάμι ακόμα μπορεί να κλάψει, πώς άνδρες και γυναίκες το 1200 αναφέρονται μαζί. Αλλά και το 'καταλάβουμε' δεν είναι η κατάλληλη λέξη. Θα πρέπει να μιλήσουμε για βιώματα και προσεγγίσεις της ψυχής. Καλύτερα, ας διαβάσουμε τον 'Μεβλανά τον εξάισιο'.

*